

LEGAL AND POLITICAL SCIENCE

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Аспірант, Катерина Клименко,
Аспірант, Олексій Костенко

Україна, Київ, Науково-дослідний інститут інформатики і права
Національної академії правових наук України

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31032020/6971

ARTICLE INFO

Received: 12 January 2020

Accepted: 17 March 2020

Published: 31 March 2020

KEYWORDS

digitization,
advocacy,
state registers,
e-government,
modernization of legislation.

ABSTRACT

The scientific article analyzes the problems of legislation governing the activity of the Advocacy and in the field of disclosure of technologies in the provision of services of protection, representation and other types of legal assistance to the client in providing legal information, drafting procedural and other legal documents aimed at ensuring the realization of the client's rights, freedoms and legitimate interests.

The directions of reforming the law in the sphere of advocacy by amending the Law of Ukraine of introducing the latest rules of law that will regulate modern public relations with regard to information and communication technologies are proposed.

Citation: Катерина Клименко, Олексій Костенко. (2020) Informatsiina Diialnist ta Informatsiine Zabezpechennia Diialnosti Advokata v Ukraini. *World Science*. 3(55), Vol.4. doi: 10.31435/rsglobal_ws/31032020/6971

Copyright: © 2020 Катерина Клименко, Олексій Костенко. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Науково-технологічна революція останнього десятиліття кардинально змінила суспільні відносини в інформаційній сфері буквально у всіх аспектах життя людини. Те, що вчора вважалося фантазією та прогнозами науковців і письменників, сьогодні стає повсякденним. Інформаційно-комунікаційні технології (далі-ІКТ) безперервно створюють нові суспільні відносини, невід'ємною складовою яких є створення, передавання, розповсюдження, використання, захист, знищення інформації. Не оминув розвиток ІКТ і досить консервативні суспільні відносини в сфері нотаріату та адвокатури. Безперечно, інформаційні технології значно пришвидшили роботу цих інституцій, однак разом з цим створили багато проблемних питань, пов'язаних саме із їх інформаційною діяльністю та інформаційним забезпеченням. Так саме модернізація суспільних відносин в сфері адвокатури виказала достатньо багато протиріч із діючими нормами права.

Виклад основного матеріалу.

Актуальність теми дослідження підтверджується наявністю проблем інформаційної діяльності та інформаційного забезпечення діяльності адвоката на сучасному етапі розвитку суспільних відносин, які є недостатньо дослідженими, а саме, питання, що пов'язані з проблемами використання інформації, в тому числі в електронному вигляді, в адвокатській діяльності.

Науковий аналіз проблем інформаційної діяльності порушували у своїх роботах такі вчені, як: О.А. Баранов, І.Л. Бачило, В.М. Брижко, Ю.П. Бурило, А.Б. Венгеров, Г.В. Виноградова, О.О. Городов, Л.П. Коваленко, В.А. Копилов, Б.А. Кормич, О.С. Устинович, О.І. Яременко, К.І. Беляков.

Разом з тим, проблеми інформаційної діяльності та інформаційного забезпечення діяльності адвоката є малодослідженими. Аналіз сучасного законодавства свідчить про те, що стан понятійного апарата та низка норм права, затверджених у законах України щодо зазначеної проблеми, не відповідають вимогам сьогодення, що становить проблеми, які потрібно вирішувати [1]. Завданням є дослідження проблеми інформаційної діяльності та інформаційного забезпечення діяльності адвоката із урахуванням змін суспільних відносин під впливом розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а також модернізації правової бази України в сфері адвокатури.

Масштабні зміни, що відбулися у соціумі внаслідок та завдяки досягненням 3-ї технологічної революції, спричинили трансформацію суспільних відносин в багатьох сферах життєдіяльності, в тому числі і в системі правового регулювання, змінюючи традиційні правовідносини на сучасні із застосуванням новітніх технологій. Провідні країни світу обрали стратегію розвитку, побудовану на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету. Інформаційно-телекомунікаційні мережі інтегрують у єдиному інформаційному середовищі суб'єктів інформаційної діяльності та засобів інформаційної діяльності. Відбувається глобальна цифровізація багатьох напрямів життєдіяльності, в тому числі і в адвокатській сфері. Ці процеси трансформації правовідносин потребують встановлення та запровадження нових норм права, які мають на меті удосконалення суспільного життя, внесення в нього нових організаційних засад захисту прав людини та запровадження правил інформаційної діяльності сучасного суспільства, спрямованих на задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин [2].

Визначення «інформаційна діяльність» та її видів на сьогодні в діючому законодавстві України відсутні. Попередня редакція Закону України «Про інформацію» від 02.10.92р. [3] містила визначення «Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. З метою задоволення цих потреб органи державної влади та органи місцевого і регіонального самоврядування створюють інформаційні служби, системи, мережі, бази і банки даних. Порядок їх створення, структура, права та обов'язки визначаються Кабінетом Міністрів України або іншими органами державної влади, а також органами місцевого і регіонального самоврядування. Основними видами інформаційної діяльності визначалися одержання, використання, поширення та зберігання інформації». Даним Законом також визначалося, що одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою; використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави; поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації; зберігання інформації – це забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв [4]. Наразі, ці норми із діючого закону вилучені, хоча вони в повній мірі характеризували практично всі дії із інформацією.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [5] визначено, що адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, а інші види правової допомоги – види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення. Також Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено, що адвокат може здійснювати інші види адвокатської діяльності не заборонені законом.

На нашу думку, інформаційна діяльність адвоката є одним із основних видів адвокатської діяльності. В той же час, в сучасному законодавстві взагалі відсутні визначення поняття «інформаційна діяльність адвоката» та «інформаційне забезпечення діяльності адвоката». Це є суттєвим недоліком не тільки Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і підзаконних актів, що регулюють діяльність інституту адвокатури, а й всієї нормативно-правової бази України. Зазначені прогалини в національному законодавстві не ліквідовані й нині та потребують обов'язкового усунення в ході модернізації законодавчої бази. Протягом 2016-2019 років до Верховної Ради України було подано декілька проектів Законів про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення організації адвокатської діяльності, однак, ці проекти неоднозначно та негативно сприйнято адвокатською спільнотою та правознавцями, а згодом були відкриті.

Однак, інформаційно-комунікаційні технології надали та прискорили адвокатам доступ до величезних масивів інформації в електронному вигляді, що значно підвищило темпи розвитку адвокатської діяльності та покращило її якість. Беручи до уваги цей факт, виникає необхідність у правовому нормуванні нових видів адвокатської діяльності, таких як «інформаційна діяльність адвоката» та «інформаційне забезпечення діяльності адвоката».

Формування понять «інформаційна діяльність адвоката» та «інформаційне забезпечення діяльності адвоката», потребує детального визначення їхніх складових частин – об'єктів, суб'єктів, мети, видів та галузі, способів, засобів та умов діяльності.

До переліку загальних суб'єктів інформаційної діяльності можливо віднести органи державного та місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб, адвокатів та клієнтів, осіб, що здійснюють незалежну професійну діяльність. До спеціальних суб'єктів інформаційної діяльності належать засоби масової інформації, інформаційні служби, системи, мережі, бази і банки даних, державні електронні реєстри, бібліотечні, музейні, архівні установи й організації, соціальні мережі, мережа Інтернет та інші суб'єкти – автори, володільці інформації. Об'єктом інформаційної діяльності є насамперед інформація в цілому як документовані або публічно оголошені відомості про події в суспільних сферах [6].

Мета інформаційної діяльності адвоката – належне забезпечення фізичних та юридичних осіб засобами захисту їх охоронюваних законами України прав та свобод.

На практиці інформаційна діяльність адвоката є професійна праця фахівця в галузі права, що спрямована на організацію роботи із інформацією: пошук необхідних даних та відомостей із електронних джерел, аналіз інформації та створення документів, прийняття правових рішень, комунікація із суб'єктами правової діяльності та участь в процесуальних діях тощо. Тобто, результатом адвокатської діяльності є:

інформаційний продукт – будь-яка відокремлена інформація, представлена в конкретній організаційній формі і вигляді, незалежно від змісту, часу і місця створення, з приводу якої виникають або можуть виникнути правові відносини;

інформаційні послуги та роботи – діяльність щодо забезпечення інформаційного обороту, спрямована на задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин, що здійснюється як на договірній так і не договірній основі [7].

Таким чином, інформаційною діяльністю адвоката є створення інформаційного продукту, надання інформаційних послуг та робіт, спрямованих на здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту із використанням засобів інформаційного забезпечення.

Ще кілька десятиріч тому основними засобами інформаційного забезпечення адвокатської діяльності були лише друковані видання нормативно-правових документів (кодексів, законів тощо), відомчі правничі бюлетені, постанови пленумів Верховного Суду України, безліч архівів з паперовими носіями інформації. Проте, на сьогодні цифровізація вже пустила свої паростки і в адвокатурі.

Для української адвокатури цифровізація відіграє значну роль і місце. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дає адвокату широкий вибір інструментів для забезпечення інформаційної діяльності. На нашу думку інформаційне забезпечення діяльності адвоката здійснюється засобами інформаційної діяльності, до яких відносяться: засоби зв'язку та телекомунікації, програмні та програмно-технічні засоби, інформаційні бази та ресурси, глобальна мережа Інтернет.

Так, категорії засобів інформаційної діяльності можливо поділити на:

- технічні (смартфони, комп'ютери, телекомунікаційні мережі, сканери, принтери, фото-, аудіо- відео реєстратори тощо);
- спеціалізовані адвокатські інформаційні ресурси (Єдиний реєстр адвокатів та реєстри адвокатських об'єднань, електронний кабінет адвоката);
- спеціалізовані судові інформаційні ресурси: електронний суд, Єдиний державний реєстр судових рішень, Державний реєстр атестованих судових експертів, Реєстр методик проведення судових експертиз, Єдиний реєстр приватних виконавців України;
- державні інформаційні реєстри: Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний реєстр обтяження речового права на нерухоме майно, Єдиний реєстр боржників, Державний реєстр актів цивільного стану громадян, Єдиний державний

реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади»;

- спеціалізовані інформаційні реєстри нотаріальної сфери: Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів, Єдиний реєстр нотаріусів, Реєстр спеціальних бланків документів інформаційної системи Міністерства юстиції України, Єдиний реєстр довіреностей, Спадковий реєстр, електронний реєстр апостилів;

- спеціалізовані інформаційні реєстри Міністерства внутрішніх справ України, Держгеокадастру, Міністерства освіти, МТСБУ тощо.

Слід констатувати, що незважаючи на таку велику кількість інформаційних ресурсів, з якими доводиться працювати адвокату, в Україні відсутня інтеграція реєстрів, що суттєво ускладнює роботу із даними різних джерел. В той же час з'явилися недержавні платні і безкоштовні сервіси, що дозволяють шукати всю пов'язану інформацію по певній юридичній або фізичній особі. Такі засоби інформаційної діяльності дозволяють властивостями однієї програми забезпечити весь процес підготовки юриста до судового засідання – від моніторингу інформації до прогнозів результату розгляду справи конкретним суддею та його узагальнену «результативність», тобто які рішення, як правило, виносить конкретний суддя в аналогічних справах [8].

Таким чином, адвокатська діяльність в традиційному розумінні та відповідно нормам діючого Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» має суттєві відмінності від сучасних реалій, що безумовно потребує унормування законодавства. Так, доцільно запропонувати проект дефініції «інформаційна діяльність адвоката являє собою діяльність, спрямовану на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб та держави, шляхом створення інформаційного продукту, надання інформаційних послуг та робіт, спрямованих на здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту із використаннями засобів інформаційного забезпечення».

Висновки. В Україні стрімко здійснюється модернізація правових відносин у всіх суспільних сферах. Впроваджується базовий принцип електронного урядування - цифровий за замовчуванням, який полягає у забезпеченні будь-якої діяльності органів влади, у тому числі і наданні публічних послуг та передбачає електронну форму реалізації як пріоритетну, а планування та реалізацію будь-якої реформи, проекту чи завдання - із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Нові вимоги суспільства потребують реформування законодавства в адвокатській сфері в напрямку запровадження новітніх норм права, що регулюватимуть сучасні суспільні відносини із урахуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Залишається актуальним питанням модернізації законодавчої бази, що регулює діяльність адвокатури та внесення нових сучасних норм та дефініцій, в тому числі таких як «інформаційна діяльність адвоката» та «інформаційне забезпечення діяльності адвоката», що сприятиме адаптації адвокатської діяльності до європейського правового поля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов О.А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи / О.А.Баранов. – Київ: Видавничий дім «СофтПрес», 2005. –316 с.4.
2. Беляков К.І, Оноприенко С.Г., Шопіна І.М. / Інформаційна культура в Україні: правовий вимір. Монографія / К.І. Беляков , С.Г. Оноприенко, І.М.Шопіна: за заг.ред.К.І.Белякова – Київ: КВІЦ, 2018. – Режим доступу: [169http://ippi.org.ua/sites/default/files/kultura_internet.pdf](http://ippi.org.ua/sites/default/files/kultura_internet.pdf)
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 р. № 2657-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Коваленко Л.П. / Теоретичні проблеми розвитку інформаційного права України : монографія / Л.П. Коваленко. –Х.: Право, 2012. –248 с.
5. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
6. Шемшученко Ю.С., Чиж І.С./ Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні ; за ред. Ю.С.Шемшученка, І.С.Чижа. – Київ: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2006. –184 с.
7. Інформаційне право: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни. [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 081 «Право», спеціалізацій: «Інформаційне право та право інтелектуальної власності» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Баранов О.А., Фурашев В.М. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 64 с.
8. Для кого доступ к Реестру судебных решений может стать платным / Режим доступу: https://sud.ua/ru/news/publication/160101-dlya-kogo-dostup-k-reestru-sudebnykh-resheniy-mozhet-stat-platnym?fbclid=IwAR2UEV_1_I5S1XonnXGbfCuzjPuleCzEKsqy26qKNMfxwiJO_qZHujhbK04